

Prof. Eijo Vesanen:

Pakinaa Vienan Piismalahden kirkosta

Vas. Piismalahden kirkko v. 1942. Oikealla Läykyn talo.

Piismalahden kirkon olemassaolo, sen syntyvaiheet ja suhteellisen lyhyt toimintakausi kirkkona, on monien muiden Vienan-Karjalaa koskevien vanhojen kulttuurimuistojen tavoin unhoon painumassa. Piismalahden kirkkoa on tuskin edes mainittu missään tähänastisissa kirjoitelmissa. — Neljän vielä tavoitettavissa olevan, kirkon vaikutuspiirissä eläneen henkilön kertomana on taltioitu seuraavassa muistitarina kirkon rakentamisvaiheen ja sen kuokauskausien ajoilta. Lähdehenkilöinä oli yksi Haukan, kaksi Rahun ja yksi Nipukan sukujen jälkeläisiä (75—80 v). Kirjoittajalla taas on hallussaan ehkä ainoat valokuvat kirkosta — tai ainakin viimeisimmät.

Piismalahden kylä sijaitsee mahtavan ja kauniin Njuokkajärven pohjoiseen suuntautuvan haarautuman pohjukassa; pisin, itä-länsisuuntainen järven selkä on runsaat neljäkymmentä kilometriä, kaakkois-luoteissuuntainen yli kaksikymmentä kilometriä pitkä, ja saaria järvessä on kokonaista 365. Piismalahden kylä oli jo vuosisadan alun paikkeilla melkoisen suuri. Hyvinvoipia, omillaan toimeentulevia taloja oli runsaat kolmekymmentä. Runkosan kylästä muodosti viitisentoista, säännöllisenä ryhmänä vierekkäin sijaitsevaa taloa, päädyt järvelle päin; kaksi läntisintä kuului Andrejeffin suvulle. Ryhmästä etelään olevalla saarella sijaitsi kaksi Läykyn suvun taloa. Mantereella, näistä kaakkoon olevalla Karenniemellä oli seitsemän talon ryhmä, kaikki Rahun suvulle kuuluvia. Näitä vastapäätä, länteen kapean salmen erottamalla saarella oli kolme Nipukan suvun taloa. Kylän yhteinen kalmis-
maa sijaitsi mantereella asutuksen koillispuolella.

Väkilukuisessa kylässä oli jo kauan vaalittu ajatusta oman tsasounan rakentamisesta hengellisen elämän tarpeita tyydyttämään. Matkaa kirkonkylään Jyskyjärvelle (pohjoiseen) kun oli kesällä käytettävissä olevaa metsätietä pitkin kokonaista 42 kilometriä, talvikautena jääteitä hyväksi käyttäen

hiukan lyhempi. Sangen harvoin pappi ennätti käymään Jyskyjärveltä Piismalahteen — siunaamassa edellisen vierailunsa jälkeen haudatut vainajat, suorittamassa uusien avioparien vihkimiset, syntyneiden lasten kastamiset, toimimaan sovittelijana keskinäisissä riitakysymyksissä tms.

Eräänä päivänä vuosisadan vaihteen jälkeen (1910?) alkoivat tsasounan rakentamista koskevat haaveet merkittävästi ja voimallisesti muuttua todeksi. Läykyn Timo kohtanneet enteelliset tapahtumat antoivat kaikelle alkusysäyksen.

Läykyn Timo oli kalastamaan lähtiessään löytänyt saarensa niemennestä rannalle ajautuneen veden pahasti turmeleman ikonin, jossa oli näkevinään parrakkaan miehen kuvan, Spuashun (Kristuksen). Timo oli ottanut ikonin talteen, vienyt kotiinsa ja ripustanut sen sintsistä (eteishuoneesta) mentävän aittahuoneen seinälle. Ikoni kun peräti kehnon kuntosaa vuoksi ei oikein ollut sisälle vietävissä.

Seuraavana yönä Timo oli nähnyt selkeän unen. Ikonin parrakas mies oli seisonut hänen edessään ja sanonut toruen: "En tullut tänne missään aittahuoneessa olemaan — tarvitsen oman talon asuttavakseni." Timo, joka oli harras uskova, oli kertonut unensa vaimolleen ja myöhemmin muille kyläläisille. Kaikki pitivät tapausta niin selvänä ennusmerkkinä, että yksimielinen päätös oli oitis ryhtyä tsasounaa rakentamaan.

Mutta minne tsasouna rakennettaisiin? Mielipiteet eri asutusryhmien kesken menivät kovasti ristiin. Pidetyt neuvonpidon jälkeen päätettiin asia ratkaista rakentamalla pieni lautta, panna löydetty ikoni lautalle, viedä se järven selälle ja antaa ikonin itsensä määrätä mille rannalle tsasouna pitäisi rakentaa. Lautta vietiin kauaksi Vesalan saaren lounaispuolella olevalle Kutsalahden suurelle selälle. Tarina ei kerro miksi näin tehtiin. Asutuksen kannalta olisi ollut paljon järkevämpää viedä lautta jol-

Läykyn Timon pojanpoika Matti vaimonsa Liisan kanssa entisen kotitalonsa edustalla v. 1969, asuvan nykyään Jyskyjärvellä.

lekin asutusten määrittelemälle pienemmälle selälle. Sitä suurempi oli ihme, kun lautta aikansa purjehdittuaan luovi, monet saarien rannat kiertäen, sille samalle rannalle, mistä Läykyn Timo oli sen alunperin löytänyt. Tsasounan paikka oli tällä määrätty! Paikka oli kaiken lisäksi asutuksenkin kannalta hyvin keskeinen.

Lisää myönteistä oli tulossa! Näihin aikoihin Sorokassa toimi rikas kauppias Grishin Andrejeff, syntään piismalahtelaisia. Hän oli lähtenyt kotoaan jo nuorena poikana, taskut tyhjänä, ja oli menestynyt suorastaan poikkeuksellisen hyvin. Andrejeff oli kuullut tsasounaa koskevista tapahtumista ja suunnitelmista, ja tarjoutui heti omasta puolestaan antamaan lahjana varsinaiset rakennuskustannukset mukaan lukien tarvittavan työvoimankin. Grishin Andrejeffin sukua eli vielä Piismalahdessa, kaksi veljeä ja vanha äiti, kolmas veli oli Sorokassa kuten hänsikin. Grishinin kotitalo, jota asutti Jaakko-veli, oli käynyt kovin huonokuntoiseksi ja hän oli juuri näihin aikoihin rakennuttamassa uutta rakennusta vanhan tilalle — lahjana sekin. Rakentamiseen tarvittavan ammattityövoiman Grishin oli lähettänyt Sorokasta saakka. Työn päätyttyä nämä samat rakennusmiehet jäisivät nyt pystyttämään Piismalahden tsasounankin.

Grishin Andrejeffin suurlahjoitus muutti samalla koko rakennussuunnitelman, tsasounan sijasta päätettiin tehdä oikea iso kirkko. On varsin ilmeistä, että juuri Grishinin oma panos tässä päätöksessä on täytynyt olla määräävä. Hän lisäksi laajensi lahjoituksensa käsittämään myös kaiken sen mitä kirkon sisustukseen tarvittiin.

Vaikka kirkon rakentamiseen tarvittava ammattityövoima olikin käytettävissä, oli selvää, että töitä johtamaan tarvittiin kuitenkin oikea kirkonrakentajamestari. Tiedettiin, että Jyskyjärvellä tällainen mestari oli; miehen nimeä ei tarina tunne. Mies oli ollut kuitenkin pitkiä aikoja vakavasti sairaana, ihan vuosiakin vuoteen omana. Kylän edustajat läh-

tivät tästä huolimatta miehen puheille. Kirkonrakentaja oli ykskantaan todennut, ettei enää työhön pystyisi. Ei, vaikka kyläläiset olivat luvanneet kuljettaa mestarin jopa pehmustetussa reessä Jyskyjärveltä Piismalahteen. Mestarin vaimo oli neuvottelun tähän vaiheeseen ehättänyt ehdottamaan: "Elähän vielä kieltäyvy — lupaa kuitenkin, jos terveheksi tulet niin mänet, jos et terveheksi tule, niin vasta siitä kieltäyvy." Ja tällä ehdolla sopimus sitten jäi voimaan.

Piismalahden kirkon rakentamisen kohdalla myötätuuli ja ihmeet jatkuivat — kerran alettuun. Kevään tultua kirkonrakentajamestari oli kuin olikin terve ja oli vieläpä omin jaloin kävellyt pitkän taipaleen sovittua työtä johtamaan.

Talvikautena tällä välin kyläläiset olivat yhteisvoimin keränneet kirkon rakentamiseen tarvittavat rakennushirret paikalle, ja lumien sulettua (1911?) alkoivat rakennustyöt Läykyn saaren luonnonkauniissa niemennössä; saarta ruvettiin sittemmin kutsumaan Kirkkosaareksi. Rakennus sijoitettiin maastoon siten, että sisäänmeno kirkkoon avokuisin kautta suunnattiin länteen rantaan päin, alttari itään, kuten on tapana. Kirkkorakennus käsitti avokuisilta alkavan kookkaan etuhuoneen, varsinaisen nelikulmaisen kirkkosalin sekä alttarisiiven. Kirkkosali oli huomattavasti korkeampi muuta rakennelmaa ja sen katolla oli kullattu kupoli risteineen. Etuhuoneen katolla oli kellotapulipi. Kirkkoon mahtui arviolta runsaat parisataa ihmistä.

Grishin Andrejeffin lahjoitus oli todellinen rikkaan miehen lahja. Sen avulla tuli Piismalahden kirkosta ei yksin kaunis vaan myös koko kylän ylpeys. Andrejeff hankki kaikki kauniit kullatut ikonitkin kirkon ikonostasiaa varten. Tästä muodostui kertoman mukaan kokonaisuutena erittäin valoisan sävyinen ja juhlava — "ei synkkä kuten Jyskyjärven". Alttari sai kaiken asiaankuuluvan välineistön ja kirkkosalin kattoa koristamaan tuli iso kynttiläkruunu. Kellotapulipiin saatiin yksi iso kello ja 4—5 pienempää, kaikki tulivat Valamon välityksellä. Kirkon kullattu kupoli risteineen kuului myös lahjoitukseen.

Läykyn Matin äiti Moaria, Nipukan Miitrein tytär, ja Suomesta vierailemaan tullut serkkunsa Haukan Iivana v. 1969.

Valmistuttuaan Piismalahden kirkko muodosti kauniin ja ylevän rakennelman luonnonkauniilla paikalla. Läkyn Timon löytämän ikonin mukaan kirkko sai nimekseen Spuashun-kirkko (Kristuskirkko). Timo otti hänelle miltei itsestään lankeavana tehtävänä huolehtia kirkon hoidosta ja kaikista siihen liittyvistä käytännöllisistä tehtävistä. Sijaitseen hänen talonsakin kirkkoa lähinnä. Erittäin kunnollisena ja hyvistä elämäntavoistaan tunnettu Timo tähän tehtävään soveltuikin erinomaisesti.

Ihmeellisten ja enteellisten syntyvaiheittensa ansiosta Piismalahden kirkko sai heti alusta alkaen jääksitys-maineen, ja tämä "ihmeitä tekevän" uhrirkirkon maine levisi nopeasti ympäri Karjalaa. Niinpä etenkin talvisaikaan oli tuttu näky, että pyhäaikoina Njuokkajärven talviteitä pitkin oli samanlaisesti tulossa eri puolilta monia hevosrekiä, kaikki matkalla kirkkoon. Kuka tuli kirkosta parannusta hakemaan, kuka siellä rukoilemaan, tai ehkä vain lahjoja tuomaan.

Piismalahden Spuashun-kirkko toimii nykyään kulttuuri talona ja on siirretty Kirkkosaarelta kylän keskusta.

Eräs huipentuma Spuashun-kirkon historiassa oli Romanoffin suvun 300-vuotis merkkipäivä 1913. Koko ortodoksinen Karjala oli silloiseen aikaan Sortavalassa toimivan arkkipiispa Serafim alainen. Arkkipiispa oli kevättalven aikana kiertänyt eri puolilla Karjalaa pitämässä asian johdosta juhlanpalveluksia. Hän oli samalla kehottanut pappeja järjestämään syrjäisilläkin paikoilla juhlameinoja merkkipäivän aikana. Kiertomatkoillaan arkkipiispalla oli ollut komea saattue. Hän matkasi varta vasten tehdyssä koristellussa kuomureussa, jota vetämässä oli kaksi hevosta peräkkäin. Koko seurueeseen kuului neljä rekikuntaa, joissa kaksi avustavaa pappia sekä kutakin aluetta edustavia virkamiehiä.

Piismalahden saakka ei arkkipiispan matka kuitenkaan yltänyt, mutta pysyvästi mieleenpainuvaa matkaa silti jätti näinkin etäiseen kolkkaan. Kirkossa oli sanottuna vuotena järjestetty kaksi varsinkin juhlovaa jumalanpalvelusta, ensimmäinen välittömästi arkkipiispan käytyä Jyskyjärvellä ja toinen kesällä kirkon omana merkkipäivänä elokuussa, Spuashun pyhänä. Jyskyjärven papilla oli ollut mukanaan ihan kuoripoikakin.

Jyskyjärvellä kuoripojan tehtäviä oli jo kolmen vuoden ajan hoidellut Haukan Iivana, vaikka v.

1913 olikin vaasta kymmenvuotias. Vähäisestä iästään huolimatta Iivana seurasi pappia kuoripoikana kummallakin matkalla Piismalahden. Talvimatka tehtiin hevosella jääteitä pitkin. Kirkko ei ollut ollut aivan täynnä, sillä kylän miesväkeä oli paljon tukkisavotoilla, kuten yleensä talvisaikaan kaikkialla Karjalassa. Kesämatka taas tehtiin jalkaisin. Iivanalla oli suuressa kontissaan kuoripojan vaatteet ja varusteet — eväitten lisäksi. Pappi yöpyi tapansa mukaan Läkyn Timon luona, mutta Iivana meni enonsa Nipukan Miitrein luokse; Iivanan äiti Vassi oli Miitrein sisar. Kirkko oli ollut ääriään myöten täynnä. Kaikki eivät edes mahtuneet sisälle. Pappi oli tällä kertaa jäänyt muutamiksi päiviksi Piismalahden virkatehtäviin, mutta 10-vuotias Iivana oli jo seuraavana aamuna patikoinut yksinään karhuisten korpien kautta Jyskyjärvelle.

Tuli maailmansota. Tuli levottomat ja vaikeat ajat myös Karjalaan. Alun perin oli ollut tarkoitus saada oma pappikin Piismalahden kirkkoon — ja paljon muutakin. Kaikki jäi toteutumatta. Ankeat ja väkivaltaiset ajat jatkuivat — murheineen. Monien muiden tavoin molemmat kirkon merkkihenkilötkin, sekä Grishin Andrejeff — joka 1930 oli 90-vuotiaana palannut Sorokasta entiseen kotikyläänsä — että Läkyn Timo saivat kumpikin näissä levottomuuksissa murheellisen lopun. Haukan Iivanan toivottu ja haaveiltu papillinen ura jäi samasta syystä; Iivana siirtyi Suomeen 1922.

Piismalahden kaunis Spuashun-kirkko rappeutui hoidon puutteesta vähitellen. Nytemmin on kirkko siirretty mantereelle kylän keskusta; kylä itsekin on jouduttu siirtämään Njuokkajärven vedenpinnan nostamisen jälkeen. Kirkkorakennus palvelee nykyisin kulttuuritalona.

P.S. Passipot Huoti Koskelle karjalaisen kieli-
asun tarkistamisesta.

